

Azərbaycan Tibb Universiteti
Psixiatriya kafedrası
Hərbi Fakültə
Psixiatriya

Mühazirə 3

Təəssüratın psixifizioloji
xüsusiyyətləri. Emosiyaların
pozuntuları. İradə və meyl
psixofiziologiyası, pozuntuları.

Emosional sfera

Emosiya (emovere – oyandırmaq, həyəcanlandırmaq, vadar etmək)

Emosiya - fərdin xüsusi reaksiya növüdür

Emosiyalar daha çox hər hansı bir faktın interpretasiyasından(izahından) sonra yaranır. Interpretasiyadan sonra emosional reaksiya dəyişilə bilər.

Buna görə də emosional reaksiyaları fərdin şüuraltı proseslərlə əlaqələndirmək yanlışdır.

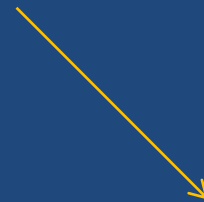
Emosiyalar başqa psixi formaların içində (hissiyət, qavrama, yaddaş və s.) xüsusi fenomen sayılır.

Bəzən insanın bədənində baş verən həyati əhəmiyyətli proseslər emosiyaların intensivliyi və keyfiyyəti ilə uyğun gəlmir.

Emosiyaları aşağıdaki variantlara ayırırlar:

işarəyə

modallığa

Emosiyalar

İşarəyə görə

```
graph TD; A[İşarəyə görə] --> B[müsbət]; A --> C[mənfi];
```

müsbət

mənfi

Emosiyalar

Modallığa görə

Dərd, qəm, kədər; nostalgiya ; həyəcan;
qorxu; incimə (inciklik); sıxıntı(darıxma);
həzz(məmnunluq); narazılıq; qəzəb; narazılıq;
təəsüf; sevinc; nifrət; məhəbbət; utanclıq;
günah hissi; peşmançılıq; rəhmlik; təəccüblük;
ümitsizlik; şənlik; nizamsızlıq; inam; igidlik;
şübhə; qürur və s.

Emosiyalar

Ibtidai

Ali

- Aşağı emosiyalar - sadə (elementar) qıcıqların təsiri nəticəsinə yaranır (pis yaxud yaxşı hava, doyma hissi, yorğunluq və s.).
- Ali emosiyalar - filogenetik cəhətdən daha cavandırlar və estetik, etik və mənəvi məmnunluğun dərəcəsini əks etdirir.

Uzun müddət nisbi sabitlik ilə olan emosional fona əhval-ruhiyyə adlanır.

- Maniya
- Depressiya
- Eyforiya
- Disforiya
- Ambivalentlik (ambitendentlik)
- Affektin saxlanılmamağı (üzvi damar patologiyası)
- Emosional labillik (nevrotik sindromlar, somatogen asteniya, baş beynin üzvi patologiyası, abstinent hallarda)
- Emosional kütlük (şizofreniya)
- Emosional qeyri-adekvatlıq (şüşə - taxta reaksiyaları)

- **Empatiya** – başqa bir insanın subyektiv dünyaya daxil olmaqla, emosional vəziyyətini anlamaq.

Affekt fizioloji və patoloji olur.

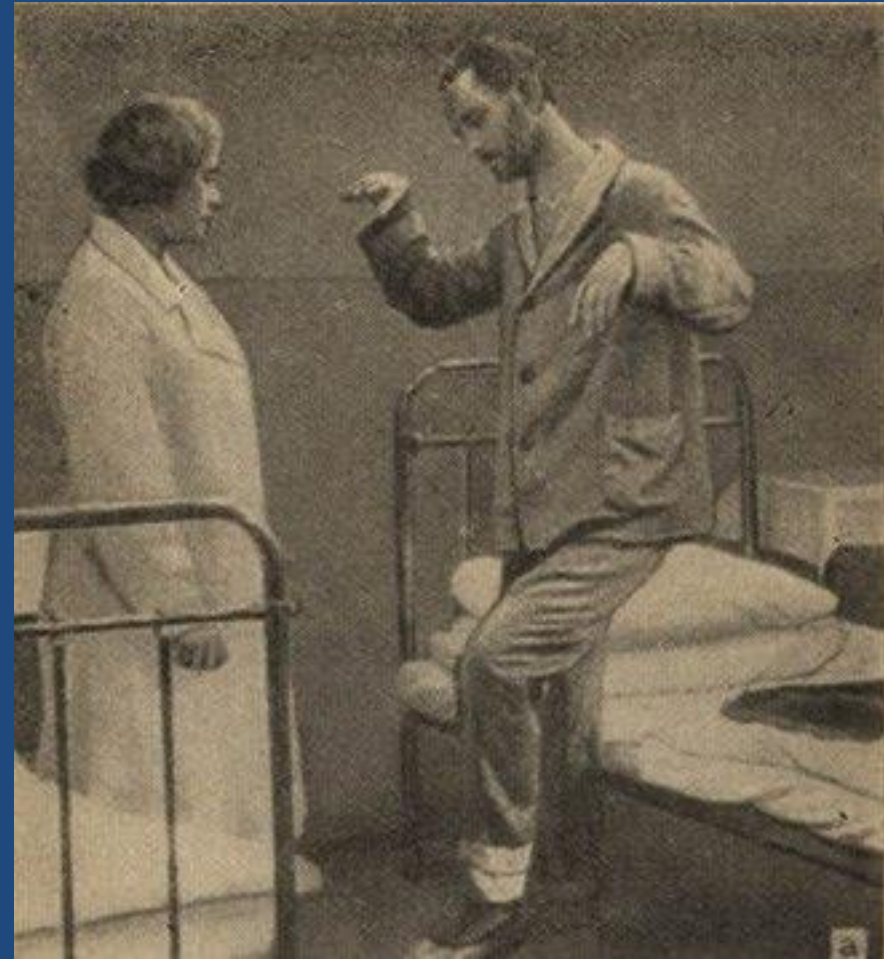
- Fizioloji affekt zamanı emosional reaksiya gücünə və keyfiyyətinə görə yaranan situasiyaya uyğundur (adekvatdır) (**BORU -VƏRƏQ**)
- Patoloji affekt zamanı cavab reaksiyası gücünə görə qıcığa uyğun deyil. Düşüncə daralıb öz hərəkətlərinə və şəraitə qarşı tənqidi yoxdur. Səbəb: uzun müddət psixotravmatik vəziyyətin olması, yorğunluq, baş beyində üzvi patologiyanın olması. Belə halda xəstə suicidal cəhdlər edə bilər və ətrafdakılar üçün təhlükəli olurlar.

- **Hipotimiya** (darıxma halı), apatiya – özünə və ətrafdakılara laqeyd münasibət.
- **Nevrotik depressiya** (ətrafdakılar, özünü günahlandırma ideyalar olmur), **psixotik depressiyalar** (ipoxondrik, özünü günahlandırma, ideyalar),
- **İntihar (suisid)** – genişləndirilmiş.
- Sifət – kədərli ifadəli (**veraqt qırışı** – alında qaşlar arasında, göz qapağın daxili 1/3 hissəsində)

- MSS simpatik hissəsin tonusunun qalxması (**Protopopov triadası** – taxikardiya, midriaz, qəbzlik).
- İştaha zəif olur. Yuxudan doyma hissiyatı olmur.
- Gözlərin selik qişaların quruluğu qeyd olunur – **göz yaşsız ağlama**.
- **Somatizə olunmuş depressiya, ajitəli depressiya, anestetik depressiya (anaesthesia psychica dolorosa), qəzəbli maniya.**

Katalepsiya

Katalepsiya

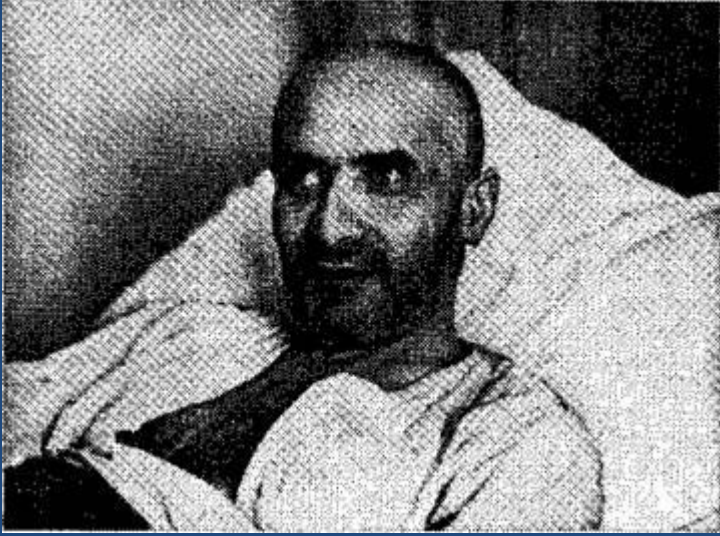

Stupor – psixi fəaliyyətin donuqluğu. İlk növbədə motorikanın, təfəkkürün və nitqin.

Katatonik oyanma - Lüsid və oneyroid oyanmalar.

Hava balışı simptomu

Kapüşon simptomu

- Xəstə hərəkətsiz uzanıb yaxud oturub və başını ədyal, yataq ağı yaxud xalat ilə örtüb üz yerini açıq qoyaraq.

Симптом «капюшона».

Meyl pozuntuları

- Anoreksiya
- Polifaqiya
- Qida refleksin təhrif olunması

Anoreksiya - aclıq hissini itirilməsi ilə olan yemək meylin azalması və ya olmaması

1. **Sinir** (nevrotik) – dismorfofobiya, dismorfomaniya, isterik tipli şəxsiyyət pozuntusu (psixopatiya).

Ətrafda olan insanların təziqi altında qidanı qəbul edirlər. Amma sonra özlərini qusdururlar.

2. **Psixi** (psixogen) – imperativ hallüsinasiyalar, sayıqlama, depressiya, katatoniya.

Polifaqiya (acgözlük, qarınqululuq)

Həddən artıq qidaya meylin artması.

Ağil zəifliyi (kəmağillılıq), şizofreniya, maniya və endokrin pozuntular. Qida qəbulunda dolaşıcılıq ilə tez-tez birgə müşahidə olunur.

Qida refleksin təhrif olunması (parafaqiya, pikasiszm)

Yeməli olmayanı yemək.

Torpaq, kömür, nəcis (koprofaqiya), təbaşir.

Transseksualizm – cinsi mənsubiyyət pozuntusu (geyimdə, tərzdə, cərrahi əməliyyat). 2 il olmalı.

Homoseksualizm – seksual marağın pozuntusu. Cinsi mənsubiyyətini dəyişdirməyə cəhd etmirlər. Homoseksual və biseksual tipli olur.

Fetişizm. Ekskibisionizm. Vuayerizm. Pedofiliya. Sado-mazaxizm. Nekrofiliya.

İmpulsiv meyllər

- Dromomaniya
- Kleptomaniya
- Piromaniya
- Homosidomaniya
- Trixotillomaniya

